

des parcelles voisines par un mur en pierre ou en brique crue. Erétrie mérite donc une reconnaissance plus considérable dans l'histoire de l'urbanisme, puisqu'elle contribue à faire mieux comprendre les projets de ses deux villes sœurs.

L'étude du projet urbanistique est complétée par une approche typologique des constructions néoclassiques d'Erétrie qui souligne encore la valeur historique de cet ensemble. Comme la plupart des édifices sont menacés de démolition, à l'exception d'un petit nombre d'entre eux qui bénéficient d'un bon entretien, un inventaire photographique des constructions d'Erétrie datant du XIXe et du début du XXe siècle a été constitué entre 1994 et 2005, complété par des photographies anciennes. Il en

ressort que les formes et les techniques de construction sont représentatives de l'architecture privée à l'époque de la création de l'Etat.

Enfin, le plan directeur d'Erétrie, réalisé en 1975-1976 par un séminaire du Département d'architecture de l'Ecole polytechnique fédérale de Zurich avec l'appui de l'Ecole suisse d'archéologie en Grèce, est publié ici intégralement pour la première fois.

Le présent ouvrage rend ses lettres de noblesse à un ensemble urbain néoclassique, certes modeste, mais issu d'un projet urbanistique ambitieux, témoin significatif du programme politique du nouvel Etat grec.

SUMMARY

Translated by William Eisler

This book gives an account of the history of modern Eretria. It encompasses the rediscovery of the ancient city, the 1834 urban plan for the new town designed to accommodate the refugees from the island of Psara – destroyed by the Ottomans in 1824 – and also the urban development of Eretria/Nea Psara in the 19th and 20th centuries.

The name Eretria carries a rich heritage: the ancient city, the neoclassical town designed by the German architect Eduard Schaubert (1804-1860), and the modern village. These three distinct historical layers – ancient ruins, neoclassical plan and more recent constructions – can be seen within this urban area and are interlinked with each other.

The account of the archeological investigations fills a gap in the historiography of the ancient city. This started with the early rediscovery of the ancient site by Ciriaco de'Pizzicollini d'Ancona in 1436, and was followed by systematic research by travellers/archeologists from the 19th century onward. Furthermore, this shows the close relationship between archeology and urbanism in the 19th century. The exploration of Greece prior to its independence in 1827 was mainly led by archeologists, historians and philologists. Subsequently, geologists, engineers and topographers working for the young state's economic development travelled across the country, with their attention focused not only on Antiquity but also on the future. The history of Eretria's rediscovery gives new insights on various aspects related to the development of the Greek state.

In 1834, Eduard Schaubert's project, planning a neoclassical town built upon the ancient Eretria, took place alongside the development of other new cities and the modernization of existing ones during the Ottoman domination. By doing so, the new Greek state wanted to build its legitimacy and identity, based upon the ideal (or idealized) values of Classical Antiquity.

In the urban development of Eretria, the close connection between archeology and urbanism, and the reference to Antiqui-

ty, are obvious. Eduard Schaubert began by tracing on his plan all of the ancient ruins, thus showing the knowledge of the archeological site at that time. On this basis, the architect planned the neoclassical town, incorporating the principal ruins which were to serve as visual references embodying the ideological link between Antiquity and King Otto's absolute monarchy. In Eretria, two principal visual axes linked the port to the acropolis and the Naval School to the ancient theatre.

The integration of ancient ruins in an urban project had already been achieved by Stamatios Kleanthes and Eduard Schaubert in 1831-1832 in their plan for modern Athens, before it became the capital of Greece. The two architects had therefore anticipated the ideal character of Athens at the beginning of the Greek state. The importance of this plan and that of Piraeus (designed along the same model) has long been recognized by urban historians. By contrast, the plan of Eretria based upon the same principles has been only partly studied. This book explains clearly that the Eretria project was the most elaborate. The three cities are characterized by a system of roads radiating from the seat of government (the royal residences in Athens and Piraeus, the town hall in Eretria). This fan-like arrangement of streets includes the Acropolis in Athens and the harbour in Piraeus, whereas in Eretria it is twofold, orientated towards the acropolis and the harbour on account of the topography. This double fan-like arrangement shows the ideological link with Antiquity and, with its opening onto the harbour, the government's desire for economic development. The plan of Eretria is a typical example of the programmatic urbanism of Greece under Otto I (1832-1862).

The book discusses the completion of Schaubert's project, which was not fully carried out as expected by the government. The poor development of Eretria can be explained primarily by the excessive scale of the project, the modest public finances, the endemic malaria and an economic policy unsuitable to the

commercial traditions of the Psariotes. Delays, even regressions in the implementation of the project in the course of the 19th and the beginning of the 20th centuries, followed by the growing urbanization of Eretria starting in the 1960's, led urban historians and town planners to underestimate or even to ignore the historical value of this concept. Nevertheless, the neoclassical project was carried out steadfastly, and references to the Schaubert plan can still be seen in the modern layout of the town. Trees were planted in the 1960's all along the circumference of the ancient city, where Schaubert had planned a tree-lined promenade. A big public square serving as a weekly market place was created in the centre of Eretria, where the principal agora had been originally planned. In 2001 a small church dedicated to the Panhagia Paravouniotissa was built on a plot of land in the eastern district, where this had been intended by Schaubert.

Important elements of Schaubert's projects, which are barely perceptible in modern-day Athens and Piraeus, remain visible in Eretria. Green areas, for example, occupy a significant place within the private properties. In spite of the urban densification, characteristic plots still include isolated houses of one or two stories facing the street, with large gardens in the rear, separated from neighbours by stone or mudbrick walls. Eretria

therefore deserves a more prominent position in the history of urbanism, as it contributes to a better understanding of its two sister cities.

The study of the urban project is enriched by a typological approach to the neoclassical constructions of Eretria, underlining once again the historical value of this heritage. Since only a small number of the buildings have benefited from good maintenance and the greater part is threatened with demolition, a photographic inventory of the constructions of Eretria dating from the 19th and early 20th centuries was produced between 1994 and 2005, supplemented by old photographs. This documentation clearly shows that the forms and techniques of construction are characteristic of private architecture at the beginning of modern Greece.

Finally, the master plan of Eretria drafted in 1975-1976 by a seminar of the Department of Architecture of the Swiss Federal Institute of Technology, Zurich, with the support of the Swiss School of Archeology in Greece, is published here in full for the first time.

This book gives credit to a neoclassical urban heritage which, although modest in scale, derives from an ambitious project that embodies the political programme of the new Greek state.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Μετάφραση Ελενή Δημητρακοπούλου

Η παρούσα εργασία προτείνει μια ιστορία της σύγχρονης πόλης της Ερέτριας, ξεκινώντας από την αποκάλυψη του αρχαιολογικού χώρου, περνώντας από την σύνταξη, το 1834, του ρυμοτομικού σχεδίου για μια νέα πόλη που σκοπό είχε να υποδεχθεί τους πρόσφυγες από τα Ψαρά - που καταστράφηκαν ολοσχερώς το 1824 από τους Οθωμανούς - και εξετάζοντας τέλος την πολεοδομική εξέλιξη της Ερέτριας/Νέων Ψαρών κατά τον 19^ο και τον 20^ο αι.

Πίσω από το όνομα της Ερέτριας κρύβονται τρία διαφορετικά ιστορικά στρώματα: η αρχαία πόλη, η νεοκλασική πόλη που σχεδιάστηκε από τον γερμανό αρχιτέκτονα Έντουαρντ Σάουμπερτ (1804-1860) και η σύγχρονη πόλη που κτίστηκε πάνω στα σχέδια του τελευταίου. Κάθε ένα από αυτά τα στρώματα - αρχαία κατάλοιπα, νεοκλασικός πολεοδομικός ιστός και νεότερα κτίσματα - γίνεται αντιληπτό στο πλαίσιο αυτού του πολεοδομικού συνόλου και βρίσκεται σε άμεση σχέση με τα άλλα δυο.

Η παρουσίαση των αρχαιολογικών ερευνών, που ξεκινούν το 1436 με την αποκάλυψη του αρχαιολογικού χώρου από τον Ciriaco de' Pizzicollini d'Ancona (Κυριάκος ο Αγκωνίτης) και συνεχίζονται συστηματικά από περιηγητές-αρχαιολόγους κατά το 19^ο αι., καλύπτει ένα κενό στην ιστοριογραφία της έρευνας της αρχαίας πόλης. Η προσέγγιση αυτή φωτίζει επίσης τη στενή σχέση μεταξύ αρχαιολογίας και πολεοδομίας

κατά τον 19^ο αι. Αν η εξερεύνηση της Ελλάδος, ως την ανεξαρτησία της το 1827, ήταν έργο κυρίως αρχαιολόγων, ιστορικών και φιλόλογων, μετά από αυτήν την χρονολογία, γεωλόγοι, μηχανικοί και τοπογράφοι που εργάζονταν για την οικονομική ανάπτυξη του νεοσύστατου Ελληνικού Κράτους, άρχισαν επίσης να περιτρέχουν όλη την χώρα, με το βλέμμα στραμμένο όχι μόνο προς την Αρχαιότητα, αλλά και προς το μέλλον. Η ιστορία της αποκάλυψης της Ερέτριας φωτίζει έτσι και διάφορες όψεις που συνδέονται με την γένεση του Ελληνικού Κράτους.

Το 1834, ο Έντουαρντ Σάουμπερτ εκπόνησε το σχέδιο μιας νεοκλασικής πόλης που θα επικαθόταν στα ερείπια της αρχαίας Ερέτριας. Το έργο εντάσσεται στο δίκτυο δημιουργίας νέων πόλεων και εκσυγχρονισμού των υπαρχουσών από το νεοσύστατο Ελληνικό Κράτος, το οποίο, μετά την Οθωμανική κυριαρχία, επεδίωκε να θεμελιώσει την νομιμότητα και την ταυτότητά του πάνω στις ιδανικές ή εξιδανικευμένες αξίες της κλασικής αρχαιότητας. Στο σχέδιο της πολεοδομικής ανάπτυξης της Ερέτριας, η στενή σχέση μεταξύ αρχαιολογίας και πολεοδομίας και, κατ'επέκταση, οι σαφείς αναφορές στην Αρχαιότητα είναι εμφανείς: ο Έντουαρντ Σάουμπερτ άρχισε σχεδιάζοντας στο τοπογραφικό του όλα τα αρχαία ερείπια, καταγράφοντας έτσι τις τότε αρχαιολογικές